

Näringslivs- och etableringsenheten

Handläggare: Gustav Broms
Titel: Landsbygds- och skärgårdsutvecklare
E-post: gustav.broms@norrtalje.se

Till: Kommunstyrelsen

Uppdragsrapportering - Översyn av grovsophämtning i skärgården

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår:
Kommunstyrelsen beslutar:

1. Godkänna uppdraget av översyn av grovsophämtning i skärgården enligt bilaga 1, och anse uppdraget slutfört.
2. Behålla kollektivt finansierade insatser där de utgör det mest tillgängliga alternativet.
3. Behålla individuella betalningsmodeller (storsäck och kolli) som individbaserade alternativ anpassade för boendevillkoren på öarna.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har i verksamhetsplanen 2025 gett näringslivs- och etableringsenheten i uppdrag att göra en översyn av grovsophämtningen i skärgården. I rapporten kartläggs fem insamlingsformer – storsäck, kollihämtning, återvinningsfärja, mobil återvinning och egen lämning till återvinningscentral – i relation till 168 öar utan fast förbindelse, 3 329 bostadsbyggnader och 272 folkbokförda invånare.

Översynen visar att ingen enskild metod täcker alla behov. Insamlingslösningarna skiljer sig åt vad gäller tillgänglighet, kapacitet, finansieringsmodell och klimatpåverkan. Tjänsterna finansieras antingen via individuella avgifter eller genom grundavgiften. Transporterna står för merparten av grovsophanteringens klimatpåverkan. En fungerande och kostnadseffektiv service förutsätter både robusthet och flexibilitet.

Ärendet

I denna översyn har en kartläggning gjorts av hur grovsophämtningen fungerar på de 168 bebyggda öar i kommunen som saknar fast förbindelse. Med utgångspunkt i underlag från kommunens avfallsföreskrifter, bryggplan och NVAA:s prislistor har sakkunniga inom bolaget intervjuats och logistiska lösningar studerats. Befolknings- och bebyggelsedata har bearbetats statistiskt för att uppskatta både grundbehov och säsongsvariationer i avfallsvolymer. Klimatbedömningar har också gjorts baserat på nationella utsläppsfaktorer för båt- och lastbilstransporter.

Hänsyn tas till skillnader mellan permanent- och fritidsboende i skärgården. Utöver permanentboende finns ett relativt stort antal deltids- och fritidsboende i skärgården, vilket medför en mångdubbling av befolkningen under högsäsongen. Detta ställer särskilt stora krav på kapacitet och flexibilitet i de insamlingsformer som används.

I rapporten beskrivs fem huvudsakliga insamlingsformer – storsäckshämtning, kollihämtning, återvinningsfärja, mobil återvinning och egen lämning till återvinningscentral – och deras tillgänglighet på olika öar, kapacitetsförutsättningar, kostnadsfördelning bland befolkningen samt transporternas klimatpåverkan.

Storsäckshämtning ger hög kapacitet men kräver bryggor samt kranhämtning och har relativt höga transportutsläpp per hämtning vid låga volymer. Kollihämtning är kostnadseffektivt och miljövänligt då det ingår i ordinarie sophämtning, men är begränsat till mindre volymer per enhet.

Återvinningsfärjans fasta turer når cirka 40 procent av de folkbokförda öborna, men finansieras via skattemedel. Mobil återvinning erbjuder uppsamling på utvalda platser på land, men kräver att skärgårdsbor kan ta sig dit med egen båt och eventuellt bil. Egen transport till återvinningscentral ger hög grad av flexibilitet, men kräver egen bil och båt för skärgårdsbor.

Vidare framgår att finansieringen antingen sker genom individuella avgifter, skattemedel eller grundavgift, vilket skapar olika trösklar och frågor om kostnadsfördelningar kontra användning. Transportledens klimatavtryck betonas som det mest betydande miljöaspekten, vilket ställer krav på hög fyllnadsgrad, samordning av turer och flexibel infrastruktur som klarar is- och väderförhållanden.

Sammanfattningsvis visar utredningen att grovsophantering i skärgården kräver en kombination av insamlingsformer anpassade efter öarnas infrastruktur, säsongvariationer och användarnas förutsättningar. I rapporten understryks behovet av balans mellan individuella och kollektivt finansierade tjänster, en logistik som minimerar klimatpåverkan och en robust infrastruktur.

Slutsatsen är att ingen enskild lösning täcker alla behov; ett kombinerat system av individuellt finansierade tjänster och kollektivt finansierade lösningar krävs för att skapa robust, tillgänglig och kostnadseffektiv service.

Mot bakgrund av detta föreslås följande inriktning: 1) behålla kollektivt finansierade insatser där de utgör det mest tillgängliga alternativet; 2) behålla individuella betalningsmodeller (storsäck och kolli) som individbaserade alternativ anpassade för boendevillkoren på öarna.

Ärendets beredning

Uppdraget har förankrats hos företrädare för Norrtälje Vatten och Avfall AB, miljö- och hälsoskyddsenheten samt stabs- och planeringsavdelningen. Kommunens skärgårdsråd har också haft möjlighet att bemöta och ge synpunkter på rapportens innehåll.

Ekonomiska konsekvenser

Det föreslagna beslutet om att godkänna rapporten *Översyn av grovsophantering i skärgården* medför inga omedelbara ekonomiska konsekvenser för kommunen.

- Driftskostnader för grovsophantering hanteras inom kommunstyrelsekontorets befintliga budgetramar.
- Pilotprojekt för mobil landbaserad återvinningscentral drivs och finansieras av Norrtälje Vatten och Avfall AB inom deras ordinarie budget.
- Eventuella framtida investeringar beslutas och budgeteras genom särskilda ärenden.

- Inga nya serviceuppdrag eller kostnadsdrivande åtgärder startas utan särskilt politiskt beslut.

Konsekvenser för barn

Förslaget är ej tillämpligt med avseende på direkta eller indirekta konsekvenser för barn enligt FN:s barnkonvention.

Landsbygds- och skärgårdsperspektiv

Bedömningen vilar på platsbaserad kunskap från kommunens bryggplan, statistisk bearbetning av befolknings- och bebyggelsedata samt dialoger med sakkunniga på NVAA och representanter för skärgårdsrådet.

Utredningen visar att grovsophanteringens förutsättningar varierar mellan öar, beroende på bryggors bärighet, väg- och sjöförbindelser samt andelen permanent- respektive fritidsboende. På öar utan robust infrastruktur uppstår sociala utmaningar, då boende kan behöva betala relativt höga avgifter eller egna transportkostnader för att bli av med sitt avfall.

Ekonomiskt kan individuella användaravgifter leda till hög kostnadströskel för fritidsboende, medan kollektivt finansierade tjänster (återvinningsfärja och mobil återvinning) når en begränsad del av skärgårdsborna. Miljömässigt är hög fyllnadsgrad och samordnade transporter avgörande för att minimera utsläppen i både inner- och ytterområden.

Användare på de mer glesbefolkade öarna har i dag liten eller ingen tillgång till lösningar som kräver tung infrastruktur. För att uppnå likvärdighet behövs därför flexibla, platsanpassade alternativ som kan anpassas efter lokala förutsättningar.

Genom att kombinera dessa insamlingsformer på ett väl avvägt sätt skapas möjlighet för både landsbygds- och skärgårdsbor att få grundläggande grovsophämtning. Det förväntas förbättra servicegraden och minska ojämlikheten mellan öar med skiftande infrastruktur.

Rickard Sundbom
Kommundirektör

Benjamin Råd Vaher
Näringslivs- och etableringschef
Kommunstyrelsekontoret

Bilaga/Bilagor

Bilaga 1. Översyn av grovsophämtning i skärgården

Beslut skickas till

Handläggare
Ekonomiavdelningen